

Вплив ідеологічних факторів на формування підтримки політичних партій в Україні

Конопляник Дмитро,

асистент кафедри українознавства та
суспільних наук

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: у тезах досліджено роль ідеології у діяльності політичних партій в Україні, проаналізовано ключові ідеологічні засади вітчизняних парламентських партій, визначено їх спільні риси та особливості функціонування на сучасному етапі. Визначено вплив ідеологічного чинника на формування підтримки серед виборців, розглянуто зміни у діяльності партій і уподобань громадян. Спираючись на результати соціологічних досліджень, проаналізовано фактори, які впливають на рівень електоральної підтримки політичних сил. Обґрунтовано необхідність вироблення чітких ідеологічних позицій політичних партій для забезпечення стабільного розвитку політичної системи України.

Ключові слова: ідеологія, політична партія, електоральна поведінка, підтримка, політичний процес, ціннісні орієнтації.

Політичні партії як суб'єкти політичного процесу завжди відігравали одну з ключових ролей під час формування політичної системи держави. Для того, щоб представляти інтереси громадян на державному й місцевому рівнях, члени партій та їх лідери мають брати участь у виборах, у разі перемоги формувати склад парламенту, уряду й органів місцевого самоврядування. Успіх на виборах й у міжвиборчий період залежить від багатьох факторів: конструктивні та актуальні ідеї, які підтримують у політичній партії, чітка і зрозуміла програма дій, фіксована кількість прихильників, результативна передвиборна агітація, плідна комунікативна робота з громадянами за допомогою традиційних та новітніх методів. Але особливу увагу потрібно звернути саме на ідеологічну складову, оскільки вона формує весь базовий спектр діяльності партії, сприяє формуванню політичної культури, створює конкретні напрями роботи з громадянами, пропонує шляхи розв'язання проблем у ключових сферах життєдіяльності. Усе це, у першу чергу, залежатиме від ідеологічного напрямку будь-якої політичної партії.

Як зазначають українські науковці, політична ідеологія виникає з політичної ідеї, яка є формою відображення політичної реальності, наслідком усвідомлення політичного процесу. У ній органічно проявляється функціональна мета ідеї, засоби та механізми її реалізації на практиці. Політична ідея постає як спрямований вектор від задуму до дії, від свідомості до активної діяльності. У сучасному суспільстві ключовими суб'єктами політичного процесу, які здійснюють реалізацію політичних ідей на практиці є

політичні партії [1, с. 17-18]. Дійсно, вони є виразниками інтересів певних груп населення, активно агітують за реалізацію власної програми дій, ведуть боротьбу за прихильність електорату для здобуття й утримання політичної влади. Протягом цього процесу партійна ідеологія відіграє надзвичайно важливу роль. Для залучення великої кількості прихильників потрібно усвідомлено та обережно ставитися до розробки та представлення політичних ідей, оскільки вони можуть мати як конструктивний, так і руйнівний характер для політичної системи держави.

Починаючи з 29 серпня 2019 року, кількісний склад парламенту за представництвом політичних фракцій (без врахування депутатських груп) є таким: «Слуга народу» – 228 депутатів, «Європейська солідарність» – 26, «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» – 24, «Голос» – 19 [2]. Ідеологічне спрямування українських парламентських партій представлено у програмних документах. Наприклад, ідеологія «Слуги народу» зазначена як український центризм [3]. Представники партії «Європейська солідарність» у власній програмі записали, що в основі ідеології – ідея солідарності на користь європейської інтеграції [4]. У статуті «Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина» чітко прописано, що партія, будучи асоційованим членом Європейської народної партії (ЄНП) як союзу центристських та християнсько-демократичних партій континенту, цілком і повністю поділяє світоглядні засади, задекларовані в основних програмних документах ЄНП [5]. Ідеологія і політичні позиції партії «Голос» спираються на правоцентризм, проєвропейський курс розвитку та ключове місце людини в центрі політики [6]. Таким чином, ідеологічна складова ключових парламентських партій в Україні має багато спільних рис: повага та дотримання прав і свобод людини, гідність та справедливість, демократичні цінності та вільна ринкова економіка, курс на євроінтеграцію.

Як зазначає український науковець А. Колісніченко, політична ідеологія виконує функцію взаємодії між собою різноманітних ідейних організацій та структур. Така спільна діяльність може проводитися за рахунок дискусії між правлячою елітою та опозицією, або за рахунок комунікації між однорідними ідеологіями. Останній варіант сприяє співпраці, а іноді й запозиченню конкурентами програмних положень і теоретичних засад. Таким чином, політичні доктрини можуть доповнювати й збагачувати одна одну, підтримуючи політичну стабільність у суспільстві [7, с. 130]. Цілі та напрями роботи можуть відрізнятися, бути протилежними у деяких аспектах, але мета діяльності будь-якої політичної сили, як правлячої, так й опозиційної, полягає у підтримці сталого розвитку суспільства та забезпеченні стійкості політичної системи. Правильно сформовані політичні ідеї сприяють інтеграції громадян, допомагають краще соціалізуватися, формують відповідну політичну культуру суспільства.

З іншої сторони, існує думка про те, що політичні партії в Україні не мають яскраво вираженої ідеологічної забарвленості. Наприклад, В. Виговська вважає, що підтримка певної ідеології у партіях має інструментальний характер. Для отримання більшої кількості голосів виборцям обіцяють

позитивні зміни у багатьох сферах життя [8]. Український науковець М.Розумний також звертає увагу на відсутність конкретного ідеологічного змісту українських політичних сил. Політичні партії намагаються розв'язувати важливі для суспільства питання, спираючись на власні ситуативні інтереси та механізм ведення політичної боротьби. Кожна партія може мати у своїх рядах власного консерватора, ліберала, націоналіста і глобаліста. Ціннісні та програмні позиції партій при цьому нівелюються, а ідеологічна складова використовується лише з агітаційною метою, як інструмент впливу на формування думок електорату [9, с. 162]. Тобто, ідеологічні принципи політичних партій починають відігравати другорядну роль, все більше віддаляючись від класичних прикладів політичних ідеологій. Громадянам не потрібні складні конструкції, вони готові віддати свої голоси за конкретні ідеї та пропозиції, які потім можна впроваджувати у життя й на власні очі бачити позитивні зміни у суспільному житті.

У період воєнного стану в Україні діяльність політичних партій зазнала суттєвих змін, оскільки на перший план вийшли питання обороноздатності держави та захисту її території від іноземних посягань. Після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року лідери головних політичних сил намагалися консолідувати суспільство, закликали до призупинення процесу політичного суперництва, організували допомогу військовим, розпочали волонтерську діяльність, сприяли інтеграції суспільства навколо ідей єдності у протидії агресору.

Зміни відбулися й у ідеологічній самоідентифікації громадян. За даними соціологічних досліджень Інституту соціології НАН України, у 2023-2024 рр. з більшості ідеологічних напрямків респонденти прагнули ідентифікувати себе як націонал-демократи та націоналісти. Зросла також частка громадян, які підтримують ліберальні та соціал-демократичні течії. Це свідчить про те, що патріотична риторика відіграє велику роль у напрямках діяльності політичних сил, але конкретні методи вирішення соціально-економічних проблем, дієві механізми відбудови держави після закінчення бойових дій теж матимуть значний інтерес та підтримку серед громадян [10]. Як зазначають вітчизняні медіа, окрім вже існуючих українських політичних партій серед громадян зростає відсоток підтримки поки нестворених політичних сил, які на сьогоднішній день пов'язані лише з конкретними прізвищами політичних та державних діячів. Наприклад, зростає рівень прихильності до гіпотетичної партії колишнього головнокомандувача Збройних сил України В. Залужного (15,92%), поки що нестворена «Партія Володимира Зеленського» демонструє тенденцію до збільшення рейтингу (13,98%) [13]. Враховуючи авторитет української армії та її підтримку громадянами України, власні політичні партії можуть також заснувати представники військової сфери – А. Білецький і К. Буданов. Вони не висловлювали амбіцій стосовно майбутньої діяльності у політичній сфері, однак їхня популярність та впізнаваність не залишаться без уваги [14].

Згідно з чинним законодавством, вибори не проводяться у період правового режиму воєнного стану [12], проте політичні партії, здійснюючи

свою діяльність, обов'язково звертають увагу на настрої громадян, вивчають фактори, на які необхідно робити акцент для отримання максимально можливої підтримки на майбутніх виборах. Такими факторами є соціально-економічне становище держави, стабільність політичної системи, ідеологія правлячої влади та опозиційних сил, рівень добробуту громадян, їх психологічно-емоційний стан, цінність дотримання прав і свобод, вплив медіа та цифрових технологій на свідомість та поведінку, політична культура та ментальні особливості населення, зовнішньополітичний курс країни.

У листопаді 2025 року фахівці Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О.Разумкова провели соціологічне опитування серед громадян України стосовно їх ставлення до політичних сил. Автор пропонує розглянути ключові результати цього дослідження, які допомагають краще зрозуміти настрої громадян.

I. Ставлення до політичних сил.

1. Цінність політичних партій: частка респондентів, які дотримуються думки, що політичні партії потрібні для стабільного розвитку держави – 67% (порівняно з 2022 роком показники становили 53%).

2. Рівень довіри: до правлячої влади – 52%, до опозиції – 55%.

3. Потреба у нових політичних партіях: зростання з 35% до 58%.

4. Зацікавленість у нових політичних лідерах становить 93%, є запит на партії, побудовані на авторитеті конкретних лідерів. Ймовірність голосування за нові обличчя сягає 56% серед опитаних.

5. Участь військових та ветеранів після завершення бойових дій: вони мають йти в політику – 57% (на загальнонаціональному рівні), 50% (на місцевому рівні). 15% опитаних сказали, що військові та ветерани не мають бути представлені у політиці.

II. Ідеологічні чинники підтримки політичних сил.

1. Зовнішньополітичний курс: ріст підтримки політичних сил, які дотримуються євроінтеграційного курсу держави – з 46% (2018р.) до 81%, суттєве зниження прихильників відносин з Росією і Білоруссю – з 22,5% (2018р.) до 5%.

2. Розподіл владних повноважень: посилення впливу Президента України на уряд підтримують 30% респондентів, впливу Верховної Ради України на уряд – 23%. Одночасно 47% опитаних висловилися про неготовність підтримки посилення впливу парламенту на уряд та обмеження повноважень Президента, ні навпаки, посилення його ролі.

3. Соціально-економічна політика: зменшення активної ролі держави у регулюванні економічними процесами з 46% (2018р.), до 39,5%. Проте, респонденти зазначили, що система соціального забезпечення має регулюватися державою (62%), значно менший відсоток висловився за діяльність приватних компаній у цьому напрямку (14%).

4. Права і свободи громадян, гуманітарна сфера: більшість опитаних вважають, що обмеження громадянських прав не може виправдовуватися зовнішньою агресією (45%), за звуження певних прав виступили 21,5% респондентів.

5. Роль опозиції під час воєнного стану. 59% опитаних підтримали думку про необхідність діяльності опозиції до влади в умовах воєнного стану, протилежну позицію висловили 20%. Після закінчення війни потребу у політичній опозиції підтримали 77%, протилежна думка отримала лише 12% голосів опитуваних [11].

Отже, для отримання максимальної підтримки політичним партіям в Україні потрібно чітко визначитися з ідеями, які будуть схвалювати широкі верстви громадян, звернути увагу на ключові фактори електоральної поведінки. Враховуючи реалії сьогодення, ці ідеї можуть стосуватися військового та оборонного сектору держави, відновлення усіх сфер життєдіяльності країни після бойових дій, міжнародного партнерства та співробітництва, курсу на інтенсивну інтеграцію до Європейського Союзу. У внутрішній політиці потрібно спиратися на справедливий розподіл повноважень між гілками державної влади, цінності захисту прав і свобод громадян, підтримці сталого розвитку економіки, виробництва, соціальної сфери та культури.

Список використаних джерел:

1. Пехник А. Політична ідеологія: навч.-метод. посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [Електронне видання] / уклад. А. В. Пехник, А. М. Прохоренко // Нац. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса: Фенікс, 2023. – 64 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.25690> (дата звернення 08.04.2026р.).

2. Депутатські фракції та групи. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://people.rada.gov.ua/body/view/vr-fra> (дата звернення 08.04.2026р.).

3. Ідеологія партії. Офіційний вебпортал політичної партії «Слуга народу». URL: <https://sluga-narodu.com/about/ideology/> (дата звернення 08.04.2026р.).

4. Програма політичної партії «Європейська солідарність». Офіційний вебпортал політичної партії «Європейська солідарність». URL: https://eurosolidarity.org/wp-content/uploads/2020/02/Programa_31_05_2019.pdf (дата звернення 08.04.2026р.).

5. Статут партії. Офіційний вебпортал політичної партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина». URL: <https://ba.org.ua/statut/> (дата звернення 08.04.2026р.).

6. Ідеологія і політичні позиції партії «Голос». Інформаційний вебпортал «Рух ЧЕСНО». URL: <https://www.chesno.org/party/2005/> (дата звернення 08.04.2026р.).

7. Колісніченко А. Політична ідеологія: сутність, функції та чинник міжнародної політики / А. Колісніченко. Емінак. 2018. № 4(2). С. 126-131.

8. Виговська В. Політичні партії та їхня ідеологічність: світовий та український досвід. Вебпортал агенції інформації та аналітики «Гал-інфо». URL: https://galinfo.com.ua/news/politychni_partii_ta_ih_ideologichnist_svitovyy_ta_ukrainskyy_dosvid_373921 (дата звернення 08.04.2026р.).

9. Розумний М. (2025). Маркери ідеологічних трансформацій українського суспільства. Політичні дослідження / Political Studies, (2 (10). URL: <http://pd.ipiend.gov.ua/article/view/345850> (дата звернення 08.04.2026р.).

10. Резнік О. Ідеологічні орієнтації українців та перспектива електоральних переваг у післявоєнний час. Офіційний вебпортал Інституту соціології Національної академії наук України. URL: https://isnasu.org.ua/popsci/026_Reznik_O_-_Ideologichni_orientacii_ukrainsiv.php (дата звернення 08.04.2026р.).

11. Ставлення громадян України до політичних сил, потреба в нових політичних силах та нових політиках (листопад 2025р.). Офіційний вебпортал Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/stavlenia-gromadian-ukrainy-do-politychnykh-syl-potreba-v-novykh-politychnykh-sylakh-ta-novykh-politykakh-lystopad-2025r> (дата звернення 08.04.2026р.).

12. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Офіційний вебпортал Верховної Ради України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 08.04.2026р.).

13. Неіснуючі партії та «Батьківщина»: українці назвали фаворитів майбутніх виборів. Інформаційне агентство «UCI.online». URL: <https://usionline.com/post/10410> (дата звернення 08.04.2026р.).

14. Хто очолить повоєнну Україну? Інформаційне видання «Лівий Берег». URL: https://lb.ua/news/2025/05/06/674753_ho_ocholit_povoiennu_ukrainu (дата звернення 08.04.2026р.).

Abstract: *the theses examine the role of ideology in the activities of political parties in Ukraine, analyze the key ideological principles of domestic parliamentary parties, identify their common features and features of functioning at the current stage. The influence of the ideological factor on the formation of support among voters is determined, changes in the activities of parties and preferences of citizens are considered. Based on the results of sociological research, the factors that influence the level of electoral support for political forces are analyzed. The need to develop clear ideological positions of political parties to ensure the stable development of the political system of Ukraine is substantiated.*

Keywords: *ideology, political party, electoral behavior, support, political process, value orientations.*